

بررسی راهکارهای قانونی برای شیوه بهره‌برداری از منابع آب در فقه امامیه

روح‌الله آهانگران^{۱*}، میثم جاوید^۲، شهاب هنرجو^۳

چکیده

کشور ایران در نظام بهره‌برداری و تشکل و مشارکت مصرف‌کنندگان آب کشاورزی در بهره‌برداری از منابع آب، از پیشینه‌ای غنی برخوردار است. به‌طوری‌که شاید بتوان گفت همان‌گونه که در این کشور از روزگاران خیلی دور مهار و استحصال منابع آب‌های سطحی و زیرزمینی رواج داشته و اکنون نیز شاهد آثار به جامانده آن زمان‌ها می‌باشیم، نظام بهره‌برداری از آب تأمین شده نیز با همان دقت و ظرافت از همان ابتدا شکل یافته بوده است. به عبارت دیگر مدیریت عرضه‌ی آب، هم گام با مدیریت تقاضا (مصرف) پیش رفته بود. آب که یکی از نعمت‌های الهی است، حق طبیعی هر موجودی است که برای ادامه‌ی حیات خود از آن استفاده کند. با توجه به مقررات مختلف کشورها و اینکه ممکن است مرزهای دو کشور شامل یک آب‌راه مشترک باشد، لذا لازم است حق و حقوق هر کشور از بهره‌برداری از آب مرزی خود تعیین گردد که این مسئله با توجه به احکام شرعی و موارد فقهی نسبت به مالکیت و شیوه‌های استفاده از آب، مشخص می‌گردد. امروزه ذخایر آبی یکی از مهم‌ترین زیرساخت هر کشوری به حساب می‌آید این منبع طبیعی از جمله ثروت‌های طبیعی خدادادی است که اگر به صورت درست و بهینه و منطبق با اهداف نظام اقتصاد اسلامی مورد بهره‌برداری قرار گیرد علاوه بر اینکه نقش مهمی در بقاء بشر و دیگر جانداران ایفا خواهد کرد بلکه در رشد و بالندگی اقتصاد نیز سهم عظیمی را به خود اختصاص خواهد داد. در عصر حاضر که بشر به پیشرفت‌های چشم‌گیری و پیچیده‌ای دست پیدا کرده است موضوع مالکیت و بهره‌برداری از منابع آب یک بحث جدی تلقی می‌شود. این تحقیق به روش توصیفی، تحلیلی ارائه شده است. در این تحقیق علاوه بر ذکر منابع آب و پرداختن به مفهوم بهره‌برداری و سیر تاریخی آن درباره روش‌های بهره‌برداری از منابع آب در فقه امامیه نیز با استفاده از آیات و روایات و فتاوی و نظرات فقهای امامیه پرداخته و راهکارهای موجود برای بهره‌برداری از جمله حیازت و احیاء بررسی گردیده است.

واژگان کلیدی: منابع آب، بهره‌برداری، فقه امامیه، حیازت، احیاء

۱- دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز؛ (مسئول مکاتبات) r.ahangaran@chmail.ir

۲- دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز؛

۳- دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز؛